

2. PRAETEREA. Unus potest pro alio satisfacere: sed indulgentia ad remissionem poenae ordinatur, sicut et satisfactio; ergo unus pro alio potest indulgentiam accipere; et sic ille consequetur indulgentiam, qui non fecit hoc, pro quo indulgentia datur.

SED CONTRA. Remota causa, removetur effectus; si ergo aliquis non facit hoc, pro quo indulgentia datur, quod est indulgentiae causa, indulgentiam non consequitur.

RESPONDEO dicendum, quod non existente conditione, non consequitur illud, quod sub conditione datur: unde cum indulgentia detur sub hac conditione, quod aliquis aliquid faciat, vel det, si illud non exercent, indulgentiam non consequitur.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod hoc intelligitur quantum ad praemium essentiale, sed non quantum ad accidentalia aliqua praemia, sicut est dimissio poenae, vel aliquid hujusmodi.

AD SECUNDUM dicendum, quod opus proprium potest quis applicare per intentionem cuicumque voluerit, et ideo potest pro quocumque vult satisfacere: sed indulgentia non potest applicari ad aliquem, nisi ex intentione ejus qui dat indulgentiam, et ideo cum ipse applicat ad facientem, vel dantem hoc, aut illud, ille non potest, qui hoc facit, ad alterum hanc intentionem transferre. Si tamen sic fieret indulgentia: « Ille qui facit, vel pro quo hoc fit, habeat tantam indulgentiam », valeret ei, pro quo fit: nec tamen iste qui facit hoc opus daret alteri indulgentiam, sed ille qui indulgentiam sub tali forma facit.

ARTICULUS IV.

107

UTRUM INDULGENTIA VALEAT EI QUI FACIT.

AD QUARTUM sic proceditur. Videtur, quod indulgentia non valeat ei qui facit, quia facere indulgentiam est jurisdictionis: sed nullus in seipsum potest exercere ea quae sunt jurisdictionis, sicut nullus potest se excommunicare; ergo nullus potest indulgentiae a se factae particeps esse.

2. PRAETEREA. Secundum hoc, ille qui facit indulgentiam, posset pro aliquo modico facto sibi poenam remittere omnium peccatorum, et ita impune peccaret; quod videtur absonum.

3. PRAETEREA. Eiusdem potestatis est facere indulgentias, et excommunicare: sed aliquis non potest excommunicare seipsum; ergo nec indulgentiae, quam fecit, particeps esse potest.

SED CONTRA est, quod tunc esset ipse peioris conditionis, quam alii, si ipse non posset uti thesauro Ecclesiae, quem aliis dispensat.

RESPONDEO dicendum, quod indulgentia debet ex aliqua causa dari, ad hoc quod aliquis per indulgentiam ad actum aliquem provocetur, qui in utilitatem Ecclesiae, et honorem Dei vergat: praelatus autem, cui cura Ecclesiae utilitatis et honoris divini propagandi est commissa, non habet causam, ut seipsum ad hoc provocet; et ideo non potest facere indulgentiam sibi tantum, sed potest uti indulgentia, quam pro aliis facit, quia aliis subest causa faciendi.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod actum jurisdictionis non potest aliquis in seipsum exercere; sed eis quae auctoritate jurisdictionis dantur aliis, potest etiam praelatus uti tam in temporalibus, quam in spiritualibus; sicut etiam sacerdos sibi Eucharistiam accipit, quam aliis dat: et ita etiam episcopus po-

test accipere sibi suffragia Ecclesiae, quae aliis dispensat, quorum aditus immediatus est remissio poenae per indulgentias, et non jurisdictionis.

AD SECUNDUM patet solutio ex dictis (*in corp. art.*).

AD TERTIUM dicendum, quod excommunicatio profertur per modum sententiae, quam nullus in seipsum ferre potest, eo quod in iudicio non potest idem esse iudex, et reus: indulgentia autem non per modum sententiae datur, sed per modum dispensationis cujusdam, quam homo potest facere ad seipsum.

QUAESTIO XXVIII.

DE SOLEMNI RITU POENITENTIAE, IN TRES ARTICULOS DIVISA.

Consequenter considerandum est de solemnibus poenitentiae.

Circa quod tria quaeruntur.

Primo. Utrum aliqua poenitentia possit publicari, vel solemnizari.

Secundo. Utrum sollemnis poenitentia possit iterari.

Tertio. Utrum publica poenitentia imponenda sit mulieribus.

ARTICULUS I.

108

UTRUM ALIQUA POENITENTIA DEBEAT PUBLICARI, VEL SOLEMNIZARI.

(*S. Thom. in 4. Dist. 14. q. 1. art. 5. q. 1. et seq.*).

AD PRIMUM sic proceditur. Videtur, quod non debeat aliqua poenitentia publicari, vel solemnizari, quia non licet sacerdoti, etiam metu, peccatum alicujus confiteri, quantumcumque publicum: sed per poenitentiam solemnem publicatur peccatum; ergo non debet solemnizari.

2. PRAETEREA. Iudicium debet esse secundum conditionem fori: sed poenitentia est quoddam iudicium, quod in foro occulte agitur; ergo non debet publicari, vel solemnizari.

3. PRAETEREA. « Omnes defectus poenitentiae revocat ad perfectum », ut Ambrosius dicit (*hab. lib. 3. Hypognost. cap. 9. ad fin. inter op. Aug.*): sed solemnizatio facit contrarium, quia poenitentem multis defectibus innectit; non enim laicus potest post solemnem poenitentiam ad clericatum promoveri, nec clericus ad superiores ordines; ergo poenitentia non est solemnizanda.

SED CONTRA. Poenitentia est quoddam sacramentum: sed in quolibet sacramento solemnitas quaedam adhibetur; ergo et in poenitentia adhiberi debet.

Praeterea. Medicina debet respondere morbo: sed peccatum quandoque est publicum, quod multos ad exemplum peccandi trahit; ergo et poenitentia, quae est medicina ejus, debet esse publica, et sollemnis, qua multi aedificentur.

RESPONDEO dicendum, quod aliqua poenitentia debet esse publica, et sollemnis, propter quatuor: primo, ut peccatum publicum publicam habeat me-

ARTICULUS VI.

116

UTRUM OPORTEAT MATERIAM HUIUS SACRAMENTI
ESSE CONSECRATAM PER EPISCOPUM.

AD SEXTUM sic proceditur. Videtur, quod non oporteat materiam huius sacramenti esse consecratam per episcopum, quia dignior est consecratio materiae in sacramento Eucharistiae, quam in hoc sacramento: sed in Eucharistia materiam sacerdos potest consecrare; ergo et in hoc sacramento.

2. PRAETEREA. In operibus corporalibus ars dignior nunquam praeparat materiam inferiori, quia dignior est ars quae utitur, ea quae praeparat, ut dicitur in 2. Physic. (*lex. 25.*): sed episcopus est supra sacerdotem; ergo non praeparat materiam in illo sacramento, quo sacerdos utitur: sed sacerdos dispensat hoc sacramentum, ut dicitur (*q. 31*); ergo consecratio materiae ad episcopum non pertinet.

SED CONTRA est, quod etiam in aliis unctionibus materia per episcopum consecratur; ergo ita debet esse in ista.

RESPONDEO dicendum, quod minister sacramenti non inducit effectum sacramenti propria virtute, ut principale agens, sed per efficaciam sacramenti, quod dispensat: quae quidem efficacia primo est a Christo, et ab ipso in alios descendit ordinate, scilicet in populum mediantibus ministris, qui sacramenta dispensant; et in ministros inferiores mediantibus superioribus, qui materiam sanctificant. Et ideo in omnibus sacramentis, quae indigent materia sanctificata, prima sanctificatio materiae fit per episcopum, et usus quandoque per sacerdotem, ut ostendatur sacerdotalis potestas ab episcopali derivata, secundum illud Psal. 132.: *Sicut unguentum in capite*, scilicet in Christo, quod prius descendit in barbam Aaron, deinde usque ad oram vestimenti.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod sacramentum Eucharistiae consistit in ipsa materiae sanctificatione, non autem in usu; et ideo, proprie loquendo, illud quod est materia sacramenti, non est quid consecratum. Unde non praexigitur aliqua sanctificatio circa materiam per episcopum facta, sed exigitur sanctificatio altaris, et huiusmodi, et etiam ipsius sacerdotis, quae non nisi per episcopum fieri potest; unde in illo etiam sacramento ostenditur potestas sacerdotalis ab episcopo derivata, ut Dionys. dicit (*cap. 3. Eccles. Hierarch.*): ideo autem illam consecrationem materiae potest facere sacerdos, quae est in se sacramentum, et non illam, quae ut sacramentale quoddam ordinatur ad sacramentum, quod consistit in usu fidelium, quia quantum ad corpus Christi verum nullus ordo est supra sacerdotium; sed quantum ad corpus Christi mysticum episcopalis ordo est supra sacerdotalem, ut infra dicitur (*q. 40. art. 4.*).

AD SECUNDUM dicendum, quod materia sacramenti non est talis materia, ut in qua fiat aliquid per eum qui ea utitur (sicut est in artibus mechanicis), sed ut cuius virtute aliquid fiat; et sic participat aliquid de ratione causae agentis, in quantum est instrumentum quoddam divinae operationis. Et ideo oportet, quod a superiori arte, vel potestate talis virtus materiae acquiratur, [al. requiratur], quia in causis agentibus quanto aliquod agens est prius, tanto est perfectius: in causis autem pure materialibus quanto materia est prior, tanto imperfectior.

ARTICULUS VII.

117

UTRUM HOC SACRAMENTUM HABEAT ALIQUAM FORMAM.

(*S. Thom. ubi sup. art. 4. q. 1. et seq.*).

AD SEPTIMUM sic proceditur. Videtur, quod hoc sacramentum non habeat aliquam formam; cum enim efficacia sacramentorum sit ab institutione, et item a forma, oportet quod forma tradatur ab ipso, qui sacramentum instituit: sed forma huius sacramenti non invenitur tradita neque a Christo, neque ab apostolis; ergo hoc sacramentum non habet aliquam formam.

2. PRAETEREA. Ea quae sunt de necessitate sacramenti, observantur eodem modo apud omnes: sed nihil magis est de necessitate sacramenti habentis formam, quam ipsa forma; ergo cum non sit aliqua forma communiter observata ab omnibus in hoc sacramento, quia diversi diversis verbis utuntur, videtur quod hoc sacramentum non habeat aliquam formam.

3. PRAETEREA. In baptismo non requiritur forma nisi ad sanctificationem materiae, quia est aqua « verbo vitae diluendis criminibus sanctificata »: sed hoc sacramentum habet materiam prius sanctificatam; ergo non indiget aliqua forma verborum.

SED CONTRA est, quod Magister dicit (*4. Dist. 1.*), quod omne sacramentum novae legis consistit in rebus, et verbis: verba autem sunt forma sacramenti; ergo cum hoc sit sacramentum novae legis, videtur quod habeat formam.

Praeterea. Ad hoc est ritus universalis Ecclesiae, quae quibusdam verbis utitur in collatione huius sacramenti.

RESPONDEO dicendum, quod quidam dixerunt, quod nulla est forma de necessitate huius sacramenti: sed hoc videtur derogare effectui huius sacramenti, quia omne sacramentum efficit significando. Significatio autem materiae non determinatur ad effectum determinatum, cum ad multa se possit habere, nisi per formam verborum; et ideo in omnibus sacramentis novae legis, quae efficiunt quod figurant, oportet esse et res, et verba. Et praeterea Jacobus (*cap. 5.*) totam vim huius sacramenti videtur constituere in oratione, quae est forma huius sacramenti, ut dicitur (*in resp. ad 2. et art. 8. et 9. seq.*); et ideo praedicta opinio praesumptuosa videtur, et erronea: et propter hoc dicendum, sicut communiter dicitur, quod habet formam determinatam, sicut et alia sacramenta.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod sacra Scriptura omnibus communiter proponitur; et ideo forma baptismi, qui ab omnibus dari potest, debet in sacra Scriptura exprimi, et similiter forma Eucharistiae, quae exprimit sacramenti illius fidem, quae est de necessitate salutis: sed formae aliorum sacramentorum non inveniuntur in sacra Scriptura traditae, sed has Ecclesia ex traditione apostolorum habet, qui a Domino acceperunt, ut dicit Apost. 1. Corinth. 11.: *Ego enim accepi a Domino, quod et tradidi vobis, etc.*

AD SECUNDUM dicendum, quod illa verba, quae sunt de essentia formae, scilicet oratio deprecativa, ab omnibus dicuntur; sed alia, quae sunt de bene esse, non observantur ab omnibus.

AD TERTIUM dicendum, quod materia baptismi habet quamdam sanctificationem per se ex ipso tactu carnis Salvatoris; sed ex forma verborum ac-

cipit sanctificationem actu sanctificantem: et similiter post sanctificationem materiae hujus sacramenti secundum se requiritur sanctificatio in usu, per quam actu sanctificet.

ARTICULUS VIII.

118

UTRUM FORMA HUIUS SACRAMENTI
DEBEAT PROFERRI PER ORATIONEM INDICATIVAM,
ET NON PER DEPRECATIVAM.

AD OCTAVUM sic proceditur. Videtur, quod forma hujus sacramenti debeat proferri per orationem indicativam, et non per deprecativam, quia omnia sacramenta novae legis habent certum effectum: sed certitudo effectus non exprimitur in formis sacramentorum nisi per orationem indicativam, ut cum dicitur: « Hoc est corpus meum »; vel: « Ego te baptizo, etc. »; ergo forma hujus sacramenti debet esse oratio deprecativa.

2. PRAETEREA. In formis sacramentorum debet exprimi intentio ministri, quae requiritur ad sacramentum: sed intentio conferendi sacramentum non exprimitur nisi per orationem indicativam; ergo, etc.

3. PRAETEREA. In quibusdam Ecclesiis dicuntur haec verba in collatione hujus sacramenti: « Ungo hos oculos oleo sanctificato in nomine Patris, etc. »: et hoc est conforme aliis formis sacramentorum; ergo videtur, quod in hoc consistat forma hujus sacramenti.

SED CONTRA. Illud quod est forma sacramenti, ab omnibus oportet quod servetur; sed verba praedicta non dicuntur secundum consuetudinem omnium Ecclesiarum, sed tantum verba deprecativa, scilicet: « Per istam sanctam unctionem et piissimam suam misericordiam, indulgeat tibi Dominus, quidquid deliquisti per visum, etc. »; ergo forma hujus sacramenti est oratio deprecativa.

Praeterea. Hoc videtur ex verbis Jacobi, qui attribuit efficaciam hujus sacramenti orationi: *Oratio fidei*, inquit (*cap. 5.*), *salvabit infirmum*; ergo cum efficacia sacramenti sit ex forma, videtur quod forma hujus sacramenti sit oratio deprecativa.

RESPONDEO dicendum, quod forma hujus sacramenti est oratio deprecativa, ut patet per verba Jacobi, et ex usu Romanae Ecclesiae, quae solum verbis deprecativis utitur in collatione hujus sacramenti; cujus ratio *multiplex* assignatur: *primo*, quia suscipiens sacramentum hoc est viribus propriis destitutus, unde indiget orationibus sublevari; *secundo*, quia datur exeuntibus, qui jam desinunt esse de foro Ecclesiae, et in solius Dei manu requiescunt, unde et ei per orationem committuntur; *tertio*, quia hoc sacramentum non habet aliquem effectum, qui semper ex oratione [*al.* operatione] ministri consequatur, omnibus quae sunt de essentia sacramenti etiam rite peractis, sicut character in baptismo, et confirmatione, et transubstantiatio in Eucharistia, et remissio peccati in poenitentia, existente contritione, quae est de essentia sacramenti poenitentiae, non autem de essentia hujus sacramenti; et ideo in hoc sacramento non potest esse forma indicativi modi, sicut in praedictis sacramentis.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod hoc sacramentum, sicut et praedicta, quantum est de se, habet certitudinem; sed potest ex fictione recipientis impediri, etiamsi sacramento se subiciat per intentionem, sic quod nullum ef-

fectum consequatur: et propter hoc non est simile de hoc, et de aliis sacramentis, in quibus semper aliquis effectus consequitur.

AD SECUNDUM dicendum, quod per ipsum actum, qui ponitur in forma, scilicet: « Per istam sanctam unctionem », satis exprimitur intentio.

AD TERTIUM dicendum, quod verba illa indicativi modi, quae secundum morem quorundam praemittuntur orationi, non sunt formae hujus sacramenti, sed sunt dispositio ad formam, in quantum intentio ministri determinatur ad actum illum per illa verba.

ARTICULUS IX.

119

UTRUM PRAEDICTA ORATIO SIT COMPETENS FORMA
HUIUS SACRAMENTI.

AD NONUM sic proceditur. Videtur, quod praedicta oratio non sit competens forma hujus sacramenti, quia in formis aliorum sacramentorum fit mentio de materia, sicut patet in confirmatione, quae non fit in praedictis verbis; ergo non est conveniens forma.

2. PRAETEREA. Sicut effectus hujus sacramenti provenit in nos per misericordiam divinam, ita et aliorum sacramentorum: sed in formis aliorum sacramentorum non fit mentio de misericordia divina, sed magis de Trinitate, et passione; ergo similiter debet esse hic.

3. PRAETEREA. Duplex effectus hujus sacramenti in litera ponitur (*4. Dist. 23.*): sed in verbis praedictis non fit mentio nisi de uno, scilicet de remissione peccatorum, non autem de corporali sanatione, ad quam Jacobus ordinat orationem fidei, dicens (*cap. 5.*): *Oratio fidei salvabit infirmum*; ergo forma praedicta est incompetens.

RESPONDEO dicendum, quod praedicta oratio est competens forma hujus sacramenti, quia tangit sacramentum in hoc quod dicitur: « Per istam sanctam unctionem »; et illud quod operatur in sacramento, scilicet « divinam misericordiam »; et effectum, scilicet « remissionem peccatorum ».

AD PRIMUM ergo dicendum, quod materia hujus sacramenti potest intelligi per actum unctionis, non autem materia confirmationis per actum in forma expressum; et ideo non est simile.

AD SECUNDUM dicendum, quod misericordia respicit miseriam; et quia hoc sacramentum datur in statu miseriae, scilicet infirmitatis, ideo potius hic, quam in aliis fit mentio de misericordia.

AD TERTIUM dicendum, quod in forma debet exprimi effectus principalis, et qui semper inducitur ex sacramento, nisi sit defectus ex parte recipientis: non autem talis effectus est corporalis sanitas, ut dicitur (*q. seq. art. 1. et 2.*), quamvis quandoque sequatur; ratione cujus Jacobus hunc effectum attribuit orationi, quae est forma hujus sacramenti.

dicinam: *secundo*, quia maxima confusione in hoc mundo etiam est dignus, qui gravissimum scelus commisit: *tertio*, ut aliis sit ad terrorem: *quarto*, ut sit ad exemplum poenitendi, ne desperent qui in gravibus peccatis detinentur.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod sacerdos non revelat confessionem, talem poenitentiam injungendo, quamvis suspicio oriatur, illum aliquod enorme peccatum commisisse: non enim culpa pro certo scitur ex poena, quia quandoque aliquis poenitentiam pro alio facit, sicut legitur in Vitis Patrum (*lib. 2. cap. 32. et lib. 5. libell. 5. n. 27.*) de quodam, qui ut socium suum ad poenitentiam provocaret, ipse cum eo poenitentiam egit: si autem sit peccatum publicum, ipse poenitens exequendo poenitentiam, confessionem a se factam manifestat.

AD SECUNDUM dicendum, quod poenitentia solemnitas, quantum ad injunctio- nem, non exit forum occultum, quia sicut occulte quis confitetur, ita occulte ei poenitentia injungitur: sed executio exit forum occultum, et hoc non est inconveniens.

AD TERTIUM dicendum, quod poenitentia quamvis revocet omnes defectus, restituendo in pristinam gratiam, non tamen semper restituit in pristinam dignitatem; et ideo etiam mulieres post peractam poenitentiam de fornicatione non velantur, quia dignitatem virginitatis non recuperant: et similiter post publicam poenitentiam peccator non redit ad hanc dignitatem, ut possit ad clericatum assumi; et episcopus talem ordinans potestate ordinandi privari debet, nisi forte necessitas Ecclesiae id exposcat, aut consuetudo. Tunc enim dispensative recipitur ad minores ordines, non autem ad sacros ordines: *primo* propter dignitatem ordinum istorum: *secundo* propter timorem recidivi: *tertio* propter scandalum vitandum, quod posset in populo oriri ex memoria praecedentium peccatorum: *quarto*, quia non haberet frontem alios corrigendi, cum peccatum ejus fuerit publicum.

ARTICULUS II.

109

UTRUM SOLEMNIS POENITENTIA ITERARI POSSIT.

AD SECUNDUM sic proceditur. Videtur, quod solemnitas poenitentiae iterari possit: sacramenta enim, quae characterem non imprimunt, cum sua solemnitate iterari possunt, sicut Eucharistia, et extrema unctio, et hujusmodi: sed poenitentia non imprimit characterem; ergo cum solemnitate iterari potest.

3. PRAETEREA. Poenitentia solemnizatur propter gravitatem, et manifestationem peccati: sed post peractam poenitentiam contingit similia peccata committere, vel etiam graviora; ergo solemnitas poenitentiae iterum debet adhiberi.

SED CONTRA. Solemnitas poenitentiae significat ejectionem primi hominis de paradiso: sed haec tantum semel est facta; ergo et poenitentia solemnitas tantum semel debet fieri.

RESPONDEO dicendum, quod solemnitas poenitentiae iterari non debet propter tria: *primo*, ne ex iteratione vilescat: *secundo* propter significationem, quia significat expulsionem primi hominis de paradiso, quae semel tantum est facta: *tertio*, quia solemnizatio est quasi quaedam professio perpetuo poenitentiam conservandi: et ideo iteratio solemnitati repugnat. Si tamen postmodum peccavit, non clauditur ei locus poenitentiae; sed poenitentia solemnitas iterum ei injungenda non est.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod in illis sacramentis, in quibus solemnitas iteratur, iteratio solemnitati non repugnat, ut est in proposito; et ideo non est simile.

AD SECUNDUM dicendum, quod quamvis ratione criminis deberetur ei eadem poenitentia, tamen solemnitati iteratio non competit, propter causas praedictas (*in corp.*).

ARTICULUS III.

110

UTRUM SOLEMNIS POENITENTIA SIT IMPONENDA MULIERIBUS,
ATQUE CLERICIS,
ET UTRUM A QUOLIBET SACERDOTE POSSIT IMPONI.

AD TERTIUM sic proceditur. Videtur, quod solemnitas poenitentiae non sit imponenda mulieribus, quia vir, cui imponitur solemnitas poenitentiae, debet comam abicere: sed hoc non competit mulieri, ut patet I. ad Cor. II.; ergo non debet agere solemnem poenitentiam.

2. ITEM. Videtur, quod clericis sit imponenda, quia imponitur propter gravitatem delicti: sed idem peccatum gravius est in clerico, quam in laico; ergo magis debet imponi clerico, quam laico.

3. ITEM. Videtur, quod a quolibet sacerdote possit imponi, quia absolvere in foro poenitentiali est ejus, qui habet claves: sed simplex sacerdos habet claves; ergo potest esse minister hujusmodi poenitentiae.

RESPONDEO dicendum, quod omnis solemnitas poenitentiae est publica, sed non convertitur: poenitentia enim solemnitas hoc modo fit: « In capite Quadagesimae tales poenitentes praesentant se cum presbyteris suis episcopo civitatis ante fores ecclesiae, sacco induti, nudis pedibus, vultibus in terram dimissis, coma deposita; et eis in ecclesiam introductis, episcopus cum omni clero septem psalmos poenitentiales dicit, et postmodum eis manum imponit, aquam benedictam super eos spargit, et cinerem capitibus superponit, cilicio colla eorum operit, et denuntiat eis lacrymabiliter, quod sicut Adam ejectus est de paradiso, ita ipsi de ecclesia ejiciuntur: postea jubet ministris, ut eos ab ecclesia pellant, clero eos prosequente cum hoc responsorio: *In sudore vultus tui*, etc. In Coena autem Domini quolibet anno a suis presbyteris in ecclesiam reducuntur, et erunt ibi usque ad octavas Paschae; ita tamen quod non communicabunt, neque pacem accipient. Et sic fiet quolibet anno, quousque aditus ecclesiae est eis interdictus. Ultima autem reconciliatio reservatur episcopo, ad quem solum spectat solemnitas poenitentiae impositio » (*haec habentur cap. 64. Dist. 50.*). Potest autem imponi viris, et mulieribus, sed non clericis, propter scandalum. Non autem talis poenitentia debet imponi, nisi pro peccato, quod totam commoverit urbem. Publica autem, et non solemnitas poenitentiae est, quae in facie Ecclesiae fit, sed non cum solemnitate praedicta, sicut peregrinatio per mundum cum baculo cubitali; et haec potest iterari, et a simplici sacerdote injungi: et potest etiam clerico imponi. Tamen quandoque solemnitas poenitentiae accipitur pro publica, et secundum hoc auctoritates quaedam varie loquuntur de solemnitate.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod mulier habet comam in signum subjectionis, non autem vir; et ideo non competit, ut in poenitentia mulier coma deponatur, sicut vir.

AD SECUNDUM dicendum, quod quamvis in eodem genere peccati clericus plus peccet, quam laicus, tamen non inungitur ei poenitentia sollemnis, ne ordo veniat in contemptum; unde non defertur personae, sed ordini.

AD TERTIUM dicendum, quod magna peccata indigent magna cautela ad sui curationem; et ideo inunctio poenitentiae sollemnis, quae non nisi pro gravissimis peccatis fit, soli episcopo reservatur.

QUAESTIO XXIX.

DE SACRAMENTO EXTREMAE UNCTIONIS QUANTUM AD IPSIUS ESSENTIAM, ET INSTITUTIONEM, IN NOVEM ARTICULOS DIVISA.

Post haec considerandum est de sacramento extremae unctionis: de quo *quinque* videnda sunt: *primo*, de essentialibus ipsius, et de eius institutione; *secundo*, de effectu ipsius; *tertio*, de ministro ipsius; *quarto*, de eo, cui conferri debet, et in qua parte; *quinto*, de eius iteratione.

Circa primum quaeruntur novem.

- Primo. Utrum extrema unctio sit sacramentum.
- Secundo. Utrum sit unum sacramentum.
- Tertio. Utrum hoc sacramentum fuerit a Christo institutum.
- Quarto. Utrum oleum olivae sit conveniens materia hujus sacramenti.
- Quinto. Utrum oporteat oleum esse consecratum.
- Sexto. Utrum oporteat materiam hujus sacramenti per episcopum consecrari.
- Septimo. Utrum hoc sacramentum habeat aliquam formam.
- Octavo. Utrum forma hujus sacramenti debeat proferri per orationem deprecativam.
- Nono. Utrum praedicta oratio sit competens forma hujus sacramenti.

ARTICULUS I.

111

UTRUM EXTREMA UNCTIO SIT SACRAMENTUM.

AD PRIMUM sic proceditur. Videtur, quod extrema unctio non sit sacramentum, quia sicut oleum assumitur ad infirmos, ita ad catechumenos: sed unctio, quae fit oleo ad catechumenos, non est sacramentum; ergo nec extrema unctio, quae fit oleo ad infirmos.

2. PRAETEREA. Sacramenta veteris legis fuerunt signa sacramentorum novae legis: sed extrema unctio non habuit aliquam figuram in veteri lege; ergo non est sacramentum novae legis.

3. PRAETEREA. Secundum Dionysium (*cap. 3. et 5. Eccles. Hierarch.*), omne sacramentum vel ad purgandum est, vel ad illuminandum, vel ad perficiendum: sed extrema unctio non ponitur nec ad purgandum, nec ad illuminan-

dum (quia hoc soli baptismo attribuitur), neque ad perficiendum, quia hoc, secundum ipsum Dionys. (*ibid. et cap. 2.*), pertinet ad chrisma, et Eucharistiam; ergo extrema unctio non est sacramentum.

SED CONTRA. Sacramenta Ecclesiae sufficienter subveniunt defectibus hominum secundum quemlibet statum: sed exeuntibus non subvenit aliud, quam extrema unctio; ergo ipsa est sacramentum.

Praeterea. Sacramenta nihil aliud sunt, quam quaedam spirituales medicinae: sed extrema unctio est quaedam spiritualis medicina, quia valet ad remissionem peccatorum, ut habetur Jacob. 5.; ergo est sacramentum.

RESPONDEO dicendum, quod in his quae Ecclesia visibiliter operatur, quaedam sunt sacramenta, ut baptismus; quaedam sacramentalia, ut exorcismus: quorum est haec differentia, quod sacramentum dicitur illa actio Ecclesiae, quae attingit ad effectum principaliter intentum in administratione sacramentorum: sed sacramentale dicitur illa actio, quae quamvis non pertingat ad illum effectum, tamen ordinatur aliquo modo ad illam actionem principalem. Effectus autem intentus in administratione sacramentorum est curatio morbi peccati; unde Isa. 27.: *Hic est omnis fructus, ut tollatur peccatum*: et ideo cum ad hunc effectum pertingat extrema unctio, ut ex verbis Jacobi patet, nec ordinetur ad aliud sacramentum, quasi ei annexum, constat quod extrema unctio non est sacramentale, sed sacramentum.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod oleum, quo catechumeni inunguntur, sua unctione non perducit ad peccati remissionem, quia hoc ad baptismum pertinet, sed aliquo modo ad baptismum disponit, ut supra dictum est (*4. Dist. 6. q. 2. art. 1. q. 3. ad 4. et part. 3. q. 71. art. 3.*); et ideo non est sacramentum illa unctio, sicut unctio extrema.

AD SECUNDUM dicendum, quod hoc sacramentum immediate hominem ad gloriam disponit, cum exeuntibus a corpore detur: et quia in veteri lege non erat tempus adhuc perveniendi ad gloriam, quia *neminem ad perfectum adduxit lex* (*Hebr. 7.*), ideo istud sacramentum praefigurari non debuit per aliquod sacramentum sibi respondens, sicut per figuram ejusdem generis; quamvis per figuras remotas aliquo modo figuratum sit in omnibus curationibus, quae leguntur in veteri Testamento.

AD TERTIUM dicendum, quod Dionysius non facit aliquam mentionem de extrema unctione, sicut nec de poenitentia, nec de matrimonio, quia ipse non intendit determinare de sacramentis, nisi quatenus per ea innotescere potest ecclesiasticae hierarchiae ordinata dispositio, quantum ad ministros, et actiones ministrorum, et recipientes. Tamen cum per extremam unctionem aliquis consequatur gratiam, et remissionem peccatorum, non est dubium quod extrema unctio habet vim illuminativam, et purgativam, sicut baptismus, quamvis non ita plenam.

ARTICULUS II.

112

UTRUM EXTREMA UNCTIO SIT UNUM SACRAMENTUM.

AD SECUNDUM sic proceditur. Videtur, quod extrema unctio non sit unum sacramentum, quia unitas rei est ex sua materia, et ex sua forma, cum ex eodem habeat res esse, et unitatem: sed forma hujus sacramenti frequenter iteratur etiam eadem vice, et materia pluries inuncto adhibetur secundum diversas partes; ergo non est unum sacramentum.

2. PRAETEREA. Ipsa unctio est sacramentum; ridiculum enim est dicere, quod oleum sit sacramentum: sed sunt plures unctiones; ergo sunt plura sacramenta.

3. PRAETEREA. Unum sacramentum ab uno ministro perfici debet: sed in aliquo casu extrema unctio non potest perfici ab uno ministro; sicut si post primam unctionem factam sacerdos moriatur; tunc enim alius sacerdos debet ulterius procedere; ergo extrema unctio non est unum sacramentum.

SED CONTRA. Sicut se habet immersio ad baptismum, ita se habet unctio ad hoc sacramentum: sed plures immersiones sunt unum sacramentum baptismi; ergo et plures unctiones extremae unctionis unum sacramentum.

Praeterea. Si non esset unum sacramentum, tunc, facta prima unctione, non oporteret ad perfectionem sacramenti, quod fieret secunda, quia quodlibet sacramentum per se habet esse perfectum: sed hoc falsum est; ergo est unum sacramentum.

RESPONDEO dicendum, quod unum numero, per se loquendo, dicitur *tripliciter*: uno modo, sicut indivisibile, quod nec actu, nec potentia est plura, ut punctus, et unitas: alio modo, sicut continuum, quod quidem actu est unum, sed plura potentia, ut linea: tertio modo, sicut perfectum aliquid, quod ex partibus pluribus constituitur, ut domus, quae est multa quodammodo etiam in actu, sed illa multa conveniunt in aliquo uno; et hoc modo quodlibet sacramentum dicitur unum, in quantum multa quae sunt in uno sacramento, adunantur ad unum significandum, vel causandum, quia sacramentum significando causat: et ideo quando una actio sufficit ad perfectam significationem, unitas sacramenti consistit in illa actione tantum, sicut patet in confirmatione. Quando autem significatio sacramenti potest esse et in una, et in multis actionibus, tunc sacramentum perfici potest et una actione, et pluribus, sicut baptismus una immersione, et tribus; quia ablutio, quae significatur in baptismo, potest esse per unam immersionem, et per multas. Quando autem perfecta significatio non potest esse nisi per plures actiones, tunc plures actiones sunt de perfectione sacramenti, sicut patet in Eucharistia, quia refectio corporalis, quae significat spiritualem, non potest esse nisi per cibum, et potum; et simile est in hoc sacramento, quia curatio interiorum vulnerum non potest perfecte significari nisi per appositionem medicinae ad diversas vulnerum radices.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod unitas totius perfecti non tollitur propter diversitatem materiae, aut formae, quae est in partibus totius: sicut constat, quod non est eadem materia carnis, et ossis, ex quibus constituitur unus homo, nec eadem forma; et similiter etiam in sacramento Eucharistiae, et in hoc sacramento pluralitas materiae, et formae unitatem sacramenti non tollit.

AD SECUNDUM dicendum, quod quamvis illae actiones sint plures simpliciter, tamen uniuntur in una perfecta actione, quae est unctio omnium exteriorum sensuum, quibus hauritur morbus interior.

AD TERTIUM dicendum, quod quamvis in Eucharistia, si post consecrationem panis moriatur sacerdos, alius sacerdos possit procedere ad consecrationem vini, incipiens ubi ille dimisit, vel etiam incipere a capite supra aliam materiam, tamen in extrema unctione non potest a capite incipere, sed debet semper procedere, quia unctio in eadem parte facta tantum valet, ac si consecraretur bis eadem hostia, quod nullo modo faciendum est. Nec tamen ministrorum pluralitas tollit unitatem hujus sacramenti, quia instrumentaliter

tantum operantur: mutatio autem martellorum non tollit unitatem operationis fabri.

ARTICULUS III.

113

UTRUM HOC SACRAMENTUM FUERIT A CHRISTO INSTITUTUM.

AD TERTIUM sic proceditur. Videtur, quod hoc sacramentum non fuerit institutum a Christo, quia de institutione sacramentorum, quae Christus instituit, fit mentio in Evangelio, sicut de Eucharistia, et baptismo: sed nulla fit mentio de extrema unctione; ergo non est a Christo instituta.

2. PRAETEREA. Magister expresse dicit (*4. Dist. 22.*), quod est institutum ab apostolis; ergo ipse Christus per se non instituit.

3. PRAETEREA. Sacramentum, quod Christus instituit, etiam ipse per se exhibuit, ut patet de Eucharistia, et baptismo: sed hoc sacramentum nulli ipse exhibuit; ergo per se non instituit.

SED CONTRA. Sacramenta novae legis sunt digniora, quam sacramenta veteris legis: sed omnia sacramenta veteris legis sunt a Deo instituta; ergo multo fortius omnia sacramenta novae legis habent institutionem ab ipso Christo.

Praeterea. Ejusdem est instituere, et statutum remove: sed Ecclesia, quae in successoribus apostolorum habet eandem auctoritatem, quam apostoli habuerunt, non posset auferre sacramentum extremae unctionis; ergo apostoli non instituerunt, sed ipse Christus.

RESPONDEO dicendum, quod circa hoc est duplex opinio: quidam enim dicunt, quod sacramentum istud, et confirmationis Christus non instituit per se, sed apostolis instituendum dimisit, quia haec duo propter plenitudinem gratiae, quae in eis confertur, non potuerunt ante Spiritus Sancti missionem plenissimam institui; unde sunt ita sacramenta novae legis, quod in veteri lege figuram non habuerunt. Sed haec ratio non multum cogit, quia sicut Christus ante passionem suam promisit plenam Spiritus Sancti missionem, ita potuit instituere haec sacramenta. Et ideo alii dicunt, quod omnia sacramenta Christus instituit per seipsum: sed quaedam per seipsum promulgavit, quae sunt majoris difficultatis ad credendum: quaedam autem apostolis promulganda reservavit, sicut extremam unctionem, et confirmationem. Et haec opinio pro tanto videtur probabilior, quia sacramenta ad fundamentum legis pertinent: et ideo ad legislatorem pertinet eorum institutio: et iterum quia ex institutione efficaciam habent, quae in eis non nisi divinitus inest.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod multa Dominus fecit, et dixit, quae in Evangelio non continentur: illa enim praecipue curaverunt Evangelistae tradere, quae ad necessitatem salutis, et ecclesiasticae dispositionis pertinent; et ideo potius institutionem baptismi, et poenitentiae, et Eucharistiae, et ordinis factam a Christo narraverunt, quam extremae unctionis, vel confirmationis, quae neque sunt de necessitate salutis, neque ad dispositionem, sive distinctionem Ecclesiae pertinent. Tamen etiam de olei unctione fit mentio in Evangelio Marc. 6. ubi dicitur, quod apostoli oleo ungebant infirmos.

AD SECUNDUM dicendum, quod magister dicit ab apostolis institutum quia per doctrinam apostolorum nobis promulgata est ejus institutio.

AD TERTIUM dicendum, quod Christus non exhibuit aliquod sacramentum, nisi quod ipse accepit in exemplum; accipere autem poenitentiam, et extre-

mam unctionem ei non competeat, quia sine peccato erat; et ideo ipse non exhibuit.

ARTICULUS IV.

114

UTRUM OLEUM OLIVAE SIT CONVENIENS MATERIA
HUIUS SACRAMENTI.

(S. Thom. ubi supr. art. 3. q. 1. et seq.).

AD QUARTUM sic proceditur. Videtur, quod oleum olivae non sit conveniens materia huius sacramenti, quia hoc sacramentum immediate ad incorruptionem ordinatur: sed incorruptio significatur per balsamum, quod in chrismate ponitur; ergo chrisma esset convenientior materia huius sacramenti.

2. PRAETEREA. Hoc sacramentum est spiritualis medicatio: sed spiritualis medicatio per vini appositionem significatur, sicut patet, Luc. 10., in parabola de sauciato; ergo vinum etiam esset convenientior materia huius sacramenti.

3. PRAETEREA. Ubi est majus periculum, ibi debet esse commune remedium: sed oleum olivae non est commune remedium, quia non invenitur in qualibet terra; ergo cum hoc sacramentum detur exeuntibus, qui sunt in maximo periculo, videtur quod oleum olivae non sit materia conveniens.

SED CONTRA est, quod Jacob. 5. oleum materia huius sacramenti determinatur: sed oleum proprie non dicitur nisi oleum olivae; ergo hoc est materia huius sacramenti.

Praeterea. Spiritualis sanatio per olei unctionem significatur, ut patet Isa. 1. ubi dicitur: *Plaga tumens non est curata medicamine, neque fctu oleo*; ergo conveniens materia huius sacramenti est oleum.

RESPONDEO dicendum, quod spiritualis sanatio, quae in fine adhibetur, debet esse perfecta, quia post eam alia non relinquitur, et lenis, ut spes, quae exeuntibus est maxime necessaria, non frangatur, sed foveatur: oleum autem lenitivum est, et penetrativum usque ad intima, et etiam diffusivum: et ideo quantum ad utrumque praedictorum est conveniens materia huius sacramenti; et quia oleum principaliter nominatur olivae liquor, cum alii liquores solum ex similitudine ad ipsum olei nomen accipiant, ideo oleum olivae etiam debet esse, quod assumitur in materia huius sacramenti.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod incorruptio gloriae est res non contenta in hoc sacramento, nec oportet quod talis rei significatio materiae respondeat: unde non oportet, quod balsamum ponatur in materia huius sacramenti, quia balsamum propter odorem pertinet ad bonitatem famae, qua de caetero non indigent propter se exeuntes, sed indigent tantum nitore conscientiae, qui per oleum significatur.

AD SECUNDUM dicendum, quod vinum sanat mordendo, sed oleum leniendo, et ideo curatio per vinum magis pertinet ad poenitentiam, quam ad hoc sacramentum.

AD TERTIUM dicendum, quod oleum olivae quamvis non ubique crescat, tamen de facili potest ad quemlibet locum transferri. Et praeterea hoc sacramentum non est tantae necessitatis, quod exeuntes sine hoc sacramento non possint salutem consequi.

ARTICULUS V.

115

UTRUM OPORTEAT OLEUM ESSE CONSECRATUM.

AD QUINTUM sic proceditur. Videtur, quod non oporteat oleum esse consecratum, quia hoc sacramentum habet unam sanctificationem in usu per formam verborum; ergo superfluit alia sanctificatio, si ad materiam ipsius fiat.

2. PRAETEREA. Sacramenta habent efficaciam, et significationem in ipsa materia: sed significatio effectus huius sacramenti competit oleo ex naturali proprietate ipsius, efficacia autem ex institutione divina; ergo non est necessaria aliqua sanctificatio materiae.

3. PRAETEREA. Baptismus est perfectius sacramentum, quam extrema unctio: sed in baptismo non praeexigitur materiae sanctificatio, quantum est de necessitate sacramenti; ergo nec in extrema unctione.

SED CONTRA est, quia in omnibus aliis unctionibus est materia consecrata prius; ergo cum hoc sacramentum sit quaedam unctio, requirit materiam consecratam.

RESPONDEO dicendum, quod quidam dicunt, quod oleum simplex est materia huius sacramenti; et in ipsa sanctificatione olei, quae fit per episcopum, perficitur sacramentum: sed hoc patet esse falsum ex his quae de Eucharistia dicta sunt (*in 4. Dist. 8. q. 2. art. 1. q. 1. ad 2.*), ubi ostensum est, quod solum illud sacramentum consistit in consecratione materiae. Et ideo dicendum est, quod hoc sacramentum consistit in ipsa unctione, sicut baptismus in ipsa ablutione, et materia huius sacramenti est oleum sanctificatum. Potest autem *triplex* ratio assignari, quare exigitur materiae sanctificatio in hoc sacramento, et in quibusdam aliis: *prima* est, quia omnis efficacia sacramentorum a Christo descendit; et ideo sacramenta illa, quibus ipse est usus, habent efficaciam ex ipso usu suo, sicut tactu suae carnis vim regenerativam contulit aquis: sed hoc sacramento non est usus, nec aliqua corporali unctione; et ideo in omnibus unctionibus requiritur sanctificatio materiae: *secunda* causa est propter plenitudinem gratiae, quae confertur, non solum ut tollat culpam, sed etiam reliquias culpae, et infirmitatem corporis: *tertia* est ex hoc, quod effectus ejus corporalis, scilicet sanatio corporalis, non causatur ex materiae naturali proprietate; et ideo oportet, quod haec efficacia ei per sanctificationem detur.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod prima sanctificatio est materiae secundum se; sed secunda magis pertinet ad usum ipsius, secundum quod est actu conferens effectum suum; et ideo neutra superfluit, quia etiam instrumenta efficaciam accipiunt ab artifice, et dum fiunt, et dum ad actum applicantur.

AD SECUNDUM dicendum, quod illa efficacia, quae est ex ipsa institutione sacramenti, applicatur huic materiae per sanctificationem.

AD TERTIUM patet solutio ex dictis (*in corp.*).